

GÖTEBORGS UNIVERSITET
INST FÖR KULTURVETENSKAPER

Vampyren i populärromanen

- En kulturanalytisk studie av två vampyrromaner utifrån teorier
kring död och sexualitet i vår samtid

Författare: Johanna Karlsson

Kandidatprogrammet Kultur

Institutionen för Kulturvetenskaper, Göteborgs universitet

KP1125, kandidatuppsats, ventileringstermin Vt 2014

Handledare: Niklas Webjörn

ABSTRACT

PROGRAM: Kandidatprogrammet Kultur

INSTITUTION: Institutionen för kulturvetenskaper, Göteborgs Universitet

HANDLEDARE: Niklas Webjörn

TITEL: Vampyren i populärromanen - En kulturanalytisk studie av två vampyrromaner utifrån teorier kring död och sexualitet i vår samtid

FÖRFATTARE: Johanna Karlsson

TYP AV UPPSATS: Kandidatuppsats, 15 hp

VENTILERINGSTERMIN: Vt 2014

The purpose of this paper is to examine how contemporary attitudes towards death and sexuality is made visible and connected in the vampire novels *Interview with the Vampire* and *Dead Until Dark*. The aim is to investigate why the vampire novel has reached today's amount of popularity and if it can be explained by theories of death and sexuality in modern society and in popular culture.

The most important theories in this examination are Zygmunt Bauman's theories about modern society, Jean Baudrillard's thoughts about death in the postmodernity and Michel Foucault's studies regarding sexuality in the Western societies. The conclusion presented is that sexuality and death are well connected in the examined novels and in popular culture as a whole and death's popularity in popular culture could be a result of repressed emotions regarding death and sorrow, which can be helped by us working on handle death more visibly and with higher regard.

Keywords: Vampires, death, sexuality, popular culture, literature

Innehållsförteckning

1. Inledning

1.1. Problemformulering - Död, sex och vampyrer?.....	6
1.2. Vampyrlitteratur genom tiderna – en kort sammanfattning.....	8
1.3. Syfte & Avgränsningar.....	9
1.4. Frågeställningar.....	10

2. Teori

2.1. Teoretiska perspektiv.....	10
2.2. Problematiken kring döden.....	11
2.3. Döden i populärkulturen.....	13
2.4. Död och sex som tabu.....	16

3. Metod och material

3.1. Textanalys av två vampyrromaner – samhällsskildring och tolkning.....	18
3.2. Komparativ analys.....	19
3.3. Anne Rices <i>Interview with a Vampire</i>	20
3.4. Charlaine Harris <i>Dead Until Dark</i>	21

4. Tidigare forskning

4.1. Förklaring av urval.....	22
4.2. Död och dödlighet i den västerländska kulturen.....	22
4.3. Sexualitet och tabun.....	23
4.4. Forskning om vampyrromanen.....	24

5. Analys

5.1. Anne Rices <i>Interview with the Vampire</i>	25
5.1.1. Död och existentiella bekymmer.....	25
5.1.2. Den naturliga döden.....	27
5.1.3. Sexuella undertoner och kärlekens betydelse.....	28
5.1.4. Tabun.....	30

5.2 Charlaine Harris <i>Dead Until Dark</i>	31
5.2.1. Den nya tidens vampyr och romantik.....	31
5.2.2. Den våldsamma döden och sorgehantering.....	33
5.2.3. Död, sexualitet och det förbjudna.....	35
6. Avslutning	
6.1 Slutdiskussion.....	37
7. Käll- och litteraturförteckning	
7.1 Tryckta källor.....	40
7.2 Otryckta källor.....	40
7.2.1 E-bok.....	40
7.2.2 Internetkällor.....	41

Because we remember pain and the menace of death more vividly than pleasure, and because our feelings toward the beneficent aspects of the unknown have from the first been captured and formalised by conventional religious rituals, it has fallen to the lot of the darker and more maleficent side of cosmic mystery to figure chiefly in our popular supernatural folklore.¹
– H. P. Lovecraft

¹ H. P. Lovecraft, *Supernatural Horror in Literature*, Ed. E.F. Bleiler. (New York, NY: Dover, 1973), s. 11–106. <<http://www.hplovecraft.com/writings/texts/essays/shil.aspx>>. (Hämtad: 2014-03-12)

Kapitel 1: Inledning

1.1 Problemformulering – Död, sex och vampyrer?

Människans rädsla inför döden och vetskapen om att ingen undslipper den, har genom alla tider varit ett problem för oss. Olika samhällen hanterar döden på skilda sätt och skapar kulturella ”uppfinningar”² för att vi ska kunna leva våra liv med vetskapen om vår egen dödlighet. Religionen kan vara en av de främsta uppfinningar av dessa etablissemang där vi människor får en mening med vår existens och döden inte känns lika fasansfull. Dagens västerländska kulturer har däremot genomgått en seksualiseringsprocess och kristendomen har förlorat fotfäste i samhället, vilket har gjort att även vårt förhållande till döden har förändrats. Från att människan har uppfattat att det funnits en mening med allt och att vi finns här av en anledning, har det uppstått en existentiell kris för den icke-troende individen. I vår kultur har man däremot funnit olika sätt för att hjälpa oss att hantera vår medvetenhet och här verkar populärkulturen spela in till en stor del.

Något som kännetecknar vår kultur är att vi ger mindre plats för döden i våra liv och att döden inte är något man gärna pratar om, samtidigt kan man se hur döden alltmer intar populärkulturen i litteratur, film och media. Forskare menar exempelvis att det amerikanska samhället är i förnekelse om döden, men samtidigt finns det en slags besatthet kring ämnet.³ I var och varannan TV-serie finns ett dödstema och i både litteratur och film är skräckgenren omåttligt populär. Den amerikanska forskaren Jacquelyn Foltyn skriver i sin studie *Dead Famous and Dead Sexy* (2008) att det ökade antalet döda människokroppar i populärkulturen skulle kunna hjälpa oss i ett seksualiserat samhälle att hantera vår rädsla om att vi ska dö.⁴ Kan alltså populärkulturen på något sätt vara till hjälp för den senmoderna människan i hennes dödshantering?

Den rädsla som finns om att prata om döden har lett till att det idag finns ett tabu över ämnet och forskaren Geoffrey Gorer menade att döden tagit över sexualitetens roll som tabubelagt ämne under efterkrigstiden. Det har länge ansetts att det finns kulturella paralleller mellan döden och sexualiteten och detta kan man även se i populärkulturen. Foltyn skriver om

² Zygmunt Bauman, *Flytande rädsla*, (Göteborg: Daidalos, 2007[2006]), s. 40.

³ Keith F. Durkin, Death, Dying, Dead, Popular Culture. I Bryant, Clifton D., *Handbook of Death and Dying [Elektronisk resurs]*, 2007. <http://www.sagepub.com/upm-data/5234_Bryant_Death,_Dying,_Dead,_Popular_Culture.pdf>. (Hämtad: 2014-03-09)

⁴ Jacquelyn Foltyn PhD (2008) Dead famous and dead sexy: Popular culture, forensics, and the rise of the corpse, *Mortality: Promoting the interdisciplinary study of death and dying*, 13:2, 153-173, s. 155. (Hämtad: 2014-03-09)

hur döden fått en stor plats i media och förklarar hur död och sexualitet blandats i populärkulturen: ”The connection of fertility with cycles of sex, death, and rebirth is the most widespread of all ritual associations (Napier, 1986), and it makes sense that sex and death would mix in our imaginative minds in art and popular culture (Foltyn, 1996).”⁵

Ett populärkulturellt fenomen som vunnit stor framgång hos många, speciellt hos ungdomar, är vampyrromanen. Denna typ av skräckroman har alltid haft ett viss mått av popularitet och genren har gjort en intressant utveckling sedan den började ta form under 1700-talet. Vampyren har tidigare tagit skepnaden av ett monster men under den senare delen av 1900-talet har en ny typ av humanvampyr⁶ tagit plats som den främsta gestaltningen i och med Anne Rices *Interview with the Vampire* (1976) och vampyrromanen har sedan utvecklats mot den typ av gestaltning vi kan se idag i Charlaine Harris *Dead Until Dark* (2001). Det är dessa två romaner som är föremål för analys i följande uppsatstext, där ämnet är hur död och sexualitet gestaltas i vampyrromanen.

Vampyren förkroppsligar mycket av den ambivalens gällande död och sexualitet vi ser i det senmoderna samhället, dessutom är dessa ämnen är något som lätt kan förknippas med vampyren. Därför känns vampyren som ett mycket lämpligt objekt för att studera hur döden uppträder och hanteras i det västerländska samhället, samtidigt som sexualiteten också blir aktuellt för min analys. Dessutom kommer vissa andra aspekter av vampyrens roll i vårt samhälle tas med för att sätta vampyren i en större, samhällelig kontext. Milly Williamson skriver exempelvis i *The Lure of the Vampire* (2005) om hur den moderna människans känsla av meningslöshet och att inte passa in i det samhälle vi ser idag, gör att vi känner för vampyren som också är en outsider.⁷ Denna postmodernistiska problematik gör att vampyren skulle kunna ses som representativ för den tid vi lever i och gör den till ett intressant studieobjekt för att förstå vår omvärld. Vampyren har tagit många olika skepnader genom historien och gör att ge en vidare blick av vampyrlitteraturens framväxt följer en kort sammanfattning av genrens utveckling.

⁵ Foltyn, s. 165.

⁶ Anna Höglunds benämning som beskrivs som motsatsen till monstervampyren och är exempelvis den vampyr som porträtteras i romanerna som analyseras i denna uppsats. Denna benämning kommer jag hädanefter att använda mig i uppsatstexten.

⁷ Milly Williamson, *The lure of the vampire: gender, fiction and fandom from Bram Stoker to Buffy*, (London: Wallflower, 2005), s. 186.

1.2 Vampyrlitteratur genom tiderna – en kort översikt

Det kan vara bra att kort redogöra för hur vampyrlitteraturens historia sett ut, för att sätta de romaner jag ska analysera i en vidare kontext. Jag är medveten om att många viktiga verk utelämnas från min redogörelse nedan, men jag anser att de verk som tas upp ger en tillräcklig förståelse till min kommande analys av de två vampyrromanerna.

Vampyrlitteraturen var från början en undergenre till skräckromanen, där vampyren var monstret i berättelsen. I den sorts vampyrroman vi ser idag, är vampyrerna mer mänskliga än de tidigare vampyrmonstren och denna nya typ fick sitt stora genomslag först på 1960-talet då, enligt Nationalencyklopedin, en ”mer sekulariserad populärkultur gradvis började förvandla vampyrberättelsen genom att mer explicit inrikta sig på dess underliggande erotiska motiv och tona ner det religiöst förankrade skräckmotivet.”⁸ Det religiöst förankrade skräckmotivet som nämns, grundar sig främst i romanen *Dracula* (1897) av Bram Stoker där vampyren Dracula framställs som ett monster och är mycket känslig för religiösa symboler som krucifix och vigvatten. Däremot förekommer föregångare till de humanvampyrer vi ser i dagens populärlitteratur i romaner innan *Dracula* och man brukar säga att John Polidoris *The Vampyre* (1819) är en av de första representationerna av denna typ av vampyr.

Den vampyrroman som fick störst genomslag och vars popularitet varade allra längst var ändå *Dracula* och det var länge denna definierade form av vampyr höll i sig. En film som ofta anses vara den bästa filmatiseringen av Bram Stokers berättelse är *Nosferatu* (1922), regisserad av F.W. Murnau och efter denna film har filmskapare följt i samma spår. Efter diverse filmatiseringar av *Dracula* var det först under 1960-talet, som vampyrmotivet verkligen fick stort inflytande i populärkulturen. Mycket populär blev TV-serien *Dark Shadows* (1966-71) där vampyren Barnabas Collins är en central karaktär och Marilyn Ross skrev senare en mångvolymserie om denna vampyr, fritt efter serien. Snart därefter, på 1970-talet, gavs Anne Rices *Interview with the Vampire* ut, där vampyrens eget liv och erfarenheter är centrala för romanen. En sista milstolpe i vampyrlitteraturens historia återfinns hos skräckförfattaren Stephen King med sin *Dracula*-inspirerade roman *Salem's Lot* (1975), som handlar om en vampyr som blir placerad i en amerikansk småstad. En feministisk och humoristisk variant på vampyrberättelsen introducerades av Joss Whedon, som skapade TV-serien *Buffy the Vampire Slayer* (1997-2003)

Den samtida vampyrromanen har inspirerats från sina föregångare, men har även utvecklats främst i en riktning. Det är oftast en kvinna i huvudrollen och romantiska manliga

⁸ *vampyrlitteratur*. Nationalencyklopedin, <<http://www.ne.se.ezproxy.ub.gu.se/vampyrlitteratur>>. (Hämtad 2014-03-05)

vampyrer är deras kärleksobjekt och det är även vanligt med vampyrer som hjältekaraktärer. Ett exempel på denna nya typ av genre är Charlaine Harris romanserie *Southern Vampire Mysteries* där den första boken gavs ut år 2001 under titeln *Dead Until Dark* och dessa böcker är också underlag till den otroligt populära HBO-serien *True Blood*. Strax därpå introducerades Stephanie Meyers romanserie *The Twilight Saga* med *Twilight* (2005) och denna romanserie har kommit att bli den hittills mest framgångsrika romansviten med vampyrmotiv.⁹

1.3 Syfte och avgränsningar

I den här uppsatsen vill jag undersöka vampyrromanens popularitet i vår samtid, utifrån teorier kring död och sexualitet och hur vampyrens popularitet har vuxit fram under senare delen av 1900-talet, för att ge förståelse för var vi befinner oss idag. För att göra denna analys har jag valt att jämföra två vampyrromaner från olika årtionden.

Det finns en hel del studier sedan innan kring vampyren och varför den blivit ett så populärt motiv i litteraturen och det har tidigare varit vanligt att man analyserat vampyrberättelsen utifrån ett genusperspektiv. Min studie kommer istället att behandla teorier om hur vi hanterar vår dödlighet i det senmoderna samhället och vilken roll vampyren har för att tillgodose behovet av att odödliggöra oss själva och distansera oss från döden, samtidigt som analysen kommer att se hur död och sexualitet hänger samman i vampyrromanen.

I och med denna utgångspunkt för min studie kommer det att innebära att jag studerar vår samtid utifrån ett kulturanalytiskt perspektiv, för att försöka förklara vampyrromanens popularitet. Studien syftar inte till att ge ett helhetsperspektiv på den västerländska vampyrromanens popularitet. Den är istället ett försök till att förklara populariteten utifrån vad som kan anses vara kännetecknande för det västerländska samhället idag, vilket gör att fokus främst kommer att ligga på döden i vårt samtida samhälle och hur döden framställs som något sexuellt i populärkulturen. Jag kommer att med min analys endast behandla den västerländska kulturen och har gjort denna avgränsning eftersom det är det senmoderna samhället jag vill analysera i förhållande till vampyrromanen och denna inriktning är något som främst kännetecknar den västerländska kulturen.

Som objekt för min analys har jag valt att studera Anne Rices *Interview with a Vampire* och Charlaine Harris *Dead Until Dark* och detta urval har gjorts eftersom det var i och med Anne Rices som den humana vampyren formades, som vi också kan se senare i Charlaine

⁹ *vampyrlitteratur*. <http://www.ne.se.ezproxy.ub.gu.se/vampyrlitteratur>, Nationalencyklopedin. (Hämtad: 2014-03-05) Denna not gäller hela avsnittet om vampyrlitteraturens historia.

Harris roman. Båda dessa vampyrromaner är de första delarna i vardera serie och båda har blivit ikoner inom genren. Genom att välja den första boken i vardera serie anser jag att jämförelsen mellan de båda romanerna blir som mest rättvis, eftersom karaktärerna här presenteras och romanernas position som inledande i en serie, gör dem lämpliga att jämföra.

1.4 Frågeställningar

De huvudsakliga frågeställningarna för uppsatsen är följande:

- Hur framställs döden och dödlighet i romanerna *Interview with the Vampire* och *Dead Until Dark* och hur kan detta studeras utifrån teorier om döden i det västerländska samhället?
- Hur kan döden sättas i relation till sexualitet och hur visas det i vampyrromanerna?
- Hur kan det komma sig att vampyrmotivet blivit så efterfrågat i populärkulturen och kan detta sättas i relation till teorier om död och sexualitet i det senmoderna samhället?

Kapitel 2: Teori

2.1 Teoretiska perspektiv

I min studie av hur död och sexualitet visas i vampyrromanen har jag valt att använda mig av teorier som jag anses kompletterar varandra, för att ge en så stor bild av området jag vill studera som möjligt, för den här uppsatsens omfattning. Det anses ofta att populärkultur är en spegel av samhället den produceras i¹⁰ och det är här jag tar min utgångspunkt. Jag vill se vad vampyrromanerna har att säga om vår samtid och behandlar dem således som en produkt av den tid de skrevs i och som en reflektion av sin samhällsliga kontext.

Jag har känt att det varit lätt att hamna i ett myller av studier som gjorts på området och ett ämne som döden, har flitigt diskuterats av både filosofer och teoretiker. Mycket har skrivits om döden som företeelse i det verkliga livet, men mer sällan har studier gjorts av den fiktiva döden. Jag tänker ändå använda mig av dessa teorier då vampyren är en fiktiv gestalt som ofta benämns som ”levande död” eller ”odöd”, så jag anser att dessa teorier även blir

¹⁰ Alderman, Tom. Vampires: Why here? Why now?. 2009-09-10. *Huffington Post* <http://www.huffingtonpost.com/tom-alderman/vampires---why-here-why-n_b_282099.html>. (Hämtad: 2014-03-05)

relevanta när man studerar vampyren i populärlitteraturen. När man dessutom talar om skräckgenren som sådan och det genomslag dödsrelaterade romaner har fått i populärkulturen och sätter det i relation till förändringar i vår attityd mot döden och sexualitet, blir vampyren ett mycket intressant studieobjekt för att studera populärkulturen i vår samtid.

Det är tre huvudteoretiker som jag valt att använda mig av i min analys och dessa är Zygmunt Bauman, Jean Baudrillard och Michel Foucault. De två förstnämndas teorier kommer jag främst att använda mig utav i analysen av döden i romanerna och Foucaults teorier applicerar jag på sexualitetens roll. Jag återkommer till dessa i följande kapitel. Utöver dessa har jag använt mig av flera andra forskare och författare i ämnet för att få en historisk bild av dödshantering, sexualitet och tabun i det västerländska samhället och om döden i populärkulturen.

2.2 Problematiken kring döden – Zygmunt Bauman

Vampyren i populärromanen har i flertalet gestaltningar brottats med tankar kring döden eller odödligheten och meningen med dess existens. På detta sätt kan man jämföra vampyren med den moderna människans existentiella bekymmer, som uppkom när samhället sekulariserades och eftersom det moderna samhället är centrerat mot det individuella, innebär detta att man själv måste hitta en mening i sin existens och uppfylla sina drömmar. Denna skillnad mot hur det var tidigare då man ofta föddes in i en roll och livet låg utstakat framför en, samtidigt som religionen hade en stor funktion i skapandet av mening, gör att en del människor idag känner en slags existentiell ångest. En av de första som kom att tala om människans existens och hennes förhållande till religionen var Sören Kierkegaard, som var troende och Friedrich Nietzsche som kritiserade kristendomen och myntade uttrycket ”Gud är död”. Dessa filosofers tankar om människans plats i världen, kom sedan att vidareutvecklas med Sigmund Freud och psykoanalysen och har varit viktiga föregångare för senare studier om döden.

En forskare vars teorier kommer att vara aktuella för den här uppsatsen är sociologen Zygmunt Baumans tankar kring döden i den moderna kulturen och i hans bok *Döden och odödligheten i det moderna samhället* (1992) tar han upp hur vi människor fungerar i förhållande till vår vetskap om vår dödlighet. Bauman skriver att det i alla kulturer finns olika sätt att hantera vetskapen om människans dödlighet. Han talar om att det under seklernas gång utvecklats främst två olika lösningar för att förneka dödens verklighet.¹¹ Det första mönstret är att själva individen inte spelar så stor roll och varat inte upphör med individernas

¹¹ Zygmunt Bauman, *Döden och odödligheten i det moderna samhället*, (Göteborg: Daidalos, 1994[1992]), s. 39.

försvinnande, utan det viktiga är att det sker ett utbyte av individer, vilket garanterar existensens beständighet. Det andra sättet som Bauman tar upp är att själen överlever kroppens död och ger på så vis mening åt det liv som varit, i och med den yttersta domen i kristen tro.¹² Dessa kulturella funktioner har gjort att vi klarar av att leva våra liv med en vetskap om vår dödlighet, men eftersom religionen idag förlorat sin dominanta ställning i det moderna samhället, har det uppstått problem. Tidigare när livet kunde förklaras med hjälp av en religiös övertygelse, var det aldrig någon som ställde frågan om livets mening och den monotonin man upplevde i vardagen, gjorde att människan inte kände ett behov av den kunskapen. Bauman menar att det var i och med modernismens framväxt, som man började fråga sig vad det fanns för mening med vår existens och när man försökte få svar på frågan inom religionen, upptäckte man att där inte fanns något svar att hämta.¹³

I litteraturen har också temat kring den moderna människans sökande efter mening aktualiserats och författaren Charles Glicksberg tar i sin bok *Modern Litterature and the Death of God* (1966), upp just hur problematiken kring detta har gestaltats:

*The disintegration of the ego, the suffering of the divided self, has from the time of Dostoevski been the engrossing subject of drama, poetry, fiction, but not until the twentieth century did writers accept so completely the picture of the individual as isolated, fragmented, powerless in himself, tormented by the senselessness of life. With the breakup of the old spiritually unified community, the individual becomes depersonalized and anonymous, like a prisoner in a concentration camp who is identified not by name but by number.*¹⁴

Denna anonymitet många känner i det senmoderna, har alltså till en stor del att göra med avsaknaden av en gemensam tro och förankring i ett enat samhälle. Vad som återstår är att vi idag får skapa oss själva istället och det gör att det individuella har blivit eftersträvansvärt, samtidigt som det är viktigt att följa trender och ha ett bra utseende. I en artikel¹⁵ kring vampyrer och död i det senmoderna samhället tar man upp just denna situation och frågan som ställs är vad majoriteten av amerikanska ungdomar har att se fram emot, i och med en förväntad längre medellivslängd, med alla psykiska och fysiska påfrestningar och komplikationer det för med sig. Om man också ser till alla de krav på kroppen och utseende som är så framträdande i dagens samhälle och i kombination med nedbrytandet av den sociala

¹² Ibid., s. 40.

¹³ Ibid., s. 119.

¹⁴ Glicksberg, Charles I., *Modern literature and the death of god.*, (The Hague: Martinus Nijhoff, 1966) s. 28.

¹⁵ Death, modernity and public policy, *The Vampire within us*, (2010)

<<http://deathanddyingpolicy.wordpress.com/2010/09/16/the-vampire-within-us/>>. (Hämtad: 2014-03-05)

tryggheten, så frågar man sig i artikeln om det verkligen är så konstigt att vi ”[...]are so attracted to dramatic, sexy, and fantastical depictions of death?”¹⁶

Med Baumans teorier kring hur vi hanterar och påverkas av döden, vill jag i denna uppsats se hur detta fenomen går att hitta i vampyrromanen. Eftersom han i *Döden och dödligheten i det moderna samhället* studerar vårt samhälle och hur vi har byggt upp kulturella konstruktioner för att människan i det moderna ska kunna leva med döden ständigt närvarande i sitt medvetande, anser jag att dessa teorier är användbara när man ska titta på vampyren som en kulturell konstruktion, som skulle kunna vara en representation av döden, samt konkretisera på det sätt vi med hjälp av populärkultur hanterar döden idag. Baumans teorier med sin grund i existentialismen är en av tre ingångar jag har valt att använda mig av i min studie av vampyrromanen och de två andra jag kommer att redogöra för nedan. Tanken är att jag ska använda mig av Baumans teorier tillsammans med andra teorier kring död, men även kring sexualitet för att försöka ge en så bred bild som är möjligt, för den här uppsatsens omfång, av vampyrromanens popularitet idag utifrån dessa perspektiv.

2.3 Döden i populärkulturen – Philippe Ariès och Jean Baudrillard

För att se hur döden framträder i vampyrromanen är det viktigt att se på hur vi har hanterat döden genom historien, för att på så sätt få förståelse för vad vi har för relation till döden i vårt samhälle idag. Det västerländska samhället har genomgått en betydande förändring i hur vi hanterar döden från 1800-talet fram till idag och detta skriver den franska historikern Philippe Ariès om i sin bok *Western Attitudes Towards Death: From the Middle Ages to the Present* (1974). Han skriver om hur i det moderna samhället, människan vill skapa sin egen lycka och döden får inte något rum i våra liv. Tidigare hade döden fått ta en större del i människornas tillvaro genom stora begravningsceremonier och långa perioder av sorg, men under 1900-talet kom döden istället att bli något skamligt och förbjudet och Ariès talar benämner detta som ”the invisible” eller ”the forbidden death”.¹⁷ Denna förändring tycks ha haft sin utgångspunkt i USA¹⁸ och därifrån spridit sig vidare mot England och det industrialiserade Europa och resulterade under moderniteten i att man försökte undvika den döende personen för samhällets och de sörjandes skull, med målet att undfly de stora känslor

¹⁶Ibid.

¹⁷ Philippe Ariès, *Western attitudes toward death: from the Middle Ages to the present*, (London: Marion Boyars, 1976), s. 85.

¹⁸ Ibid., s. 86.

döden bär med sig. Istället blir den sörjande människans förvisad till att få utlopp för sina känslor i ensamhet, bakom stängda dörrar.¹⁹

En annan stor förändring som skedde under den första delen av 1900-talet var att man istället för att ta hand om den döende personen i hemmet, som hade varit brukligt tidigare, började skicka iväg dessa människor till sjukhus, för att leva ut sin sista stund i livet där. Detta fenomen blir också tydligt när man även tar med i bilden hur människans syn på döden har förändrats. I det moderna samhället har döden förlorat sin rituella betydelse och blivit en teknikalitet.²⁰ Människan tenderar idag att inte se människans dödlighet som en orsak till att vi dör, utan det är de sjukdomar vi drabbas av eller andra yttre påverkningar som gör att vi dör. Genom att skicka våra döende nära och kära till ett sjukhus för att dö, gör vi det för att vi ser döden som ett resultat av orsaker. Det är inom sjukvården som räddningen finns och går det inte att göra något åt den döende människans tillstånd inträffar döden, som då ses som ett misslyckande.

Genom att vi inte hanterar döden rituellt genom ceremonier på samma sätt som förr, finns det vissa forskare som hävdar att döden slår tillbaka mot samhället på andra sätt. Den postmodernistiska forskaren Jean Baudrillard menar i sin bok *Symbolic Exchange and Death* (1976) att vår oförmåga att hantera döden genom symboliskt utbyte, kommer att innebära att döden slår tillbaka mot samhället. Eftersom att vi förskjuter de döda från våra liv och gör oss av med kropparna så fort det är möjligt, skapar vi inget förhållande med de döda, utan istället hanterar vi döden i en slags melankoli.²¹ Baudrillard jämför den västerländska kulturen med kulturer som han kallar för primitiva. I dessa kulturer inkluderar man de döda i livets gång och man har exempelvis fester som även inbegriper döda medlemmar av gruppen.²² På det sättet upprätthålls ett symboliskt utbyte med de döda, vilket Baudrillard anser krävs för att samhället ska fungera. Anledningen till att människor i den västerländska kulturen inte längre utför dessa utbyten är, enligt Baudrillard, kapitalismens framfart.²³ Det symboliska utbytet innebär att vi byter ett föremål, exempelvis en gåva, och i gengäld får vi social prestige och anseende och detta till skillnad mot hur det fungerar i det kapitalistiska samhället, där man utför byten av varor genom valuta och då alltså utför handel, genom att vi byter en vara mot något som är likvärdigt i värde. I den västerländska kulturen genomför vi alltså inte något symboliskt utbyte med våra döda och enligt Baudrillard innebär det konsekvenser för samhället.

¹⁹ Ibid., s. 91.

²⁰ Ibid., s. 88.

²¹ Jean Baudrillard, *Symbolic exchange and death*, (London: Sage Publications, 1993[1976]), s. 135.

²² Ibid., s. 135.

²³ Ibid., s. 146-147.

Baudrillards teorier om hur döden riskerar att inta hela vårt samhälle, känns aktuellt att sätta i relation till det intåg av representationer av döden vi ser i populärkulturen, som exempelvis vampyrromanen. Den amerikanske forskaren Benjamin Noys tar upp en liknande aspekt i sin studie *The Culture of Death* (2005) och frågar sig i ifall zombiefilmernas popularitet i vår samtid, skulle kunna vara ett exempel på Baudrillards tankar om döden som intar vårt samhälle.²⁴ Vampyrromanen, som är föremål för den här studien, känns också aktuell att sätta i relation till Baudrillards teorier, då man kan se vampyren som en slags representation av döden, som kommer tillbaka till samhället. Baudrillard skriver även i *Symbolic Exchange and Death* om hans teorier och hur vår kultur representeras genom bilder av verkligheten. Detta som han kallar för simulacrum är egentligen det som är verkligt för oss i det postmoderna samhället och något som kännetecknar den tid vi lever i.

Baudrillards teorier kring döden i det postmoderna samhället och hans teorier kring postmoderniteten känns mycket passande att använda sig av i en studie om vampyrromanen och den popularitet som detta fenomen innehar idag. Hans teorier om hur vi försöker undvika att hantera döden och hur detta kan få konsekvenser, som en följd av hur vi undgår att hantera döden omkring oss, anser jag kan användas i en studie om vampyrromanens popularitet. Baudrillard säger inte rätt ut i sin bok vilka konsekvenser det ickesymboliska utbytet med döden innebär, men jag anser att en aspekt av detta, skulle kunna vara, varför döden är ett sådant stort tema i dagens populärkultur. Vampyren skulle man kunna se som en postmodern representation av döden och detta kan få sin förklaring med hjälp av dessa teorier och om hur vår kultur är ett myller av bilder som återger verkligheten i Baudrillards teorier om simulacrum och hur dessa bilder blir vår verklighet. Baudrillard var en frontfigur för postmoderniteten och hans definitioner av detta tillstånd, där vår verklighet är en återgivning av bilder av verkligheten, blir enligt honom, en hyperrealitet. Alla teoretiker jag använder mig av min uppsats har inte antagit postmodernismen som definition av vår samtid utan det finns andra benämningar. Jag använder mig av senmodernitet som benämning då jag förklarar vårt samhällsliga tillstånd, eftersom det är ett bredare sätt förklara vår samtid, utan att ta en stark ställning gentemot någon annan definition.

Vår attityd till döden har alltså som tidigare diskuterats genomgått stora förändringar och den förändring man kan se, kan vara en följd av att den befinner sig på ett sådant avstånd från de flesta människor idag, i och med att det, till skillnad från förr, inte är många idag som har sett ett lik utanför populärkulturella representationer. Genom att få av oss aldrig har varit

²⁴ Benjamin Noys, *The culture of death*, (Oxford: Berg, 2005), s. 25.

med om döden på nära håll, blir de bilder vi ser av döden i populärkulturen, det som blir verkligt för oss och så som vi ser på döden. Detta skulle man kunna se som en förklaring till vampyrens popularitet i vår kultur då denna figur återger exponeringen av döden på ett attraktivt och ofta sexuellt sätt.

2.4 Död och sex som tabu – Geoffrey Gorer och Michel Foucault

För att få en mer komplett bild av vad som gör vampyrromanen så populär, känns det relevant att även studera vampyrromanen utifrån teoretiska perspektiv på sexualitet i det västerländska samhället. Tabubeläggningen av döden och sexualitet har genomgått stora förändringar genom historien och det känns viktigt att även här se på hur det har sett ut tidigare, för att få en bra förståelse för hur det ser ut idag.

Ett exempel som förkommer i flera sammanhang är hur döden under den viktorianska tiden i England inte gömdes undan, utan man hade dödsvakor och tog fotografier av de döda, så kallade post mortem-fotografier och barnen under denna tid uppmuntrades att tänka på döden och sin egen död.²⁵ Samtidigt var sexualiteten å andra sidan något som var olämpligt att prata om och man var orolig för att barnen skulle påverkas negativt av en tidig upptäckt av sin egen sexualitet. Under den första delen av 1900-talet genomgick denna inställning en förändring i och det blev mer accepterat att prata om sex, medan döden var ett ämne man helst undvek. I alla fall talade man inte om den naturliga döden, som inte längre var en lika dominant dödsorsak under den senare delen av 1900-talet, till följd av nya botemedel och behandlingsmetoder vid sjukdomar. 1900-talet kom istället att präglas av våldsamma och plötsliga dödsfall i ofantliga antal under världskrigen och revolutioner och dessutom blev bilolyckor, som resulterade i bråd död, också en vanligare företeelse. Geoffrey Gorer skriver i sin essä *The Pornography of Death* (1955) om hur detta kommit att leda till att den plötsliga och våldsamma döden blivit en stor del av de fantasier som erbjudits massorna, som exempelvis science fiction och skräckserier.²⁶ Ariès förklarar också i sin bok den historiska förändring som skett och ger en förklaring till hur döden kommit tillbaka i våra liv och blandar sig med sexualiteten:

The more society was liberated from the Victorian constraints concerning sex, the more it rejected things having to do with death. Along with the interdiction appears the transgression: the mixture of eroticism and death so sought after from the

²⁵ Ibid., s. 1-2.

²⁶ Geoffrey Gorer, *The Pornography of Death* (Publicerad i *Encounter*, oktober 1955, s. 49-52), s. 51.

*sixteenth to the eighteenth century reappears in our sadistic literature and in violent death in our daily life.*²⁷

Att döden tagit sexualitetens plats som tabu idag har alltså hävdats av en del, men det finns också forskare som anser att vi är på väg mot slutet av dödstabut.²⁸ Som anledning till detta ses vårt allt större utforskande av döden i den moderna kulturen och större medvetande kring döden. Men samtidigt är det av stor vikt att problematisera detta och undersöka det komplexa i hur döden både är högst synbar, men samtidigt osynlig i det senmoderna.²⁹

Det är också viktigt att inte helt avfärda sexualitetens roll som tabubelagt ämne, även om vår relation till sexualiteten har förändrats. För även om det är vanligt att anse att vi idag har en öppnare inställning till sexualitet, än vad exempelvis britterna hade under den viktorianska tiden, så är diskursen om sexualiteten ändå under förhandling. Michael Foucault talar i sin bok *Sexualitetens historia del 1* (1976) om makt och sexualitet och han problematiserar det vanligt förekommande påståendet om att vi skulle vara sexuellt undertryckta och att vi pratar mycket om att vi inte får prata om vår sexualitet. Foucault menar att vi lever i en slags kultur där bekännelsen genomsyrar hela samhället och ursprunget till vår vilja att tala om det, kommer ifrån den kristna bekännelsen. Han problematiserar det han kallar för ”den repressiva hypotesen” som innebär att vi genom historien blivit sexuellt undertryckta av de högre klasserna och att för att ta sig ur detta tillstånd, måste vi tala mer öppet om vår sexualitet. Foucault menar istället att när vi pratar om vår sexualitet, fungerar det istället som ett sätt för makten att utvinna information från befolkningen. Genom tiderna har makten krävt att vi ska tala om våra tankar om vår sexualitet, för att befolkningen ska kunna kontrolleras, kategoriseras och oönskade sexuella avvikelser bekämpas. Foucault förklarar att könet blivit en offentlig insats mellan stat och individ och att ”ett invecklat system av tal, vetande, analyser och påbud har inneslutit det”.³⁰ Staten har gått ut med varningar om faror som olika sexuella beteenden kan föra med sig, vilket i sin tur ökar vårt behov av att tala om vår sexualitet. Detta gör att vi betalar för att gå till en psykolog eller läkare för att prata om tankar och bekymmer kring vår sexualitet. Det som enligt Foucault är utmärkande det moderna samhället är: ”inte att de har dömt könet att stanna i skuggan, det är att de ständigt ägnar sig åt att tala om det, samtidigt som de framhäver det som *hemligheten*.”³¹

²⁷ Ariès, s. 93.

²⁸ Noys, s. 2.

²⁹ Ibid., s. 3.

³⁰ Foucault, Michel, *Sexualitetens historia. Bd 1, Viljan att veta*, [Ny utg.], (Göteborg: Daidalos, [1976] 2002), s. 50 fls.

³¹ Ibid., s. 58.

Foucaults teorier kring sexualitet problematiserar det antagandet om sexualiteten som tabubelagd. Vår vilja att bekänna oss själva och att tala om sex kommer alltså, enligt Foucaults teorier, om hur makten vill utvinna information om individen, för att påverka och kontrollera befolkningen. Dessa teorier blir intressanta att använda sig av i en studie om sexualitet i populärkulturen och varför det är ett så populärt ämne att tala om. Vampyren ses ofta som en sexuell varelse och särskilt i *Dead Until Dark* blir sexualiteten ett centralt ämne, samtidigt som temat kring döden är aktuellt. Med hjälp utav Foucaults teorier vill jag i min studie se hur sexualiteten pratas om och vilken plats den har i romanen, i förhållande till döden. I *Interview with the Vampire* känns också dessa teorier användbara då Louis, som är huvudpersonen och vampyr i romanen, berättar om hans liv som vampyr. Där kan man möjligtvis hitta underliggande sexuella drag och han bekänner för pojken, som lyssnar på hans historia, alla sina synder och hemska dåd han begått i sitt vampyrliv. Att romanens titel på svenska är *En vampyrs bekännelse* bekräftar också det romanens format och det gör det intressant att se vilken form bekännelsen har i romanen, i förhållande till sexualiteten och även döden. Vår vilja till bekännelse kring vår sexualitet skulle kunna ha att göra med att sex är ett så centralt tema i många populära romaner, filmer och TV-serier idag. Vi vill höra andra tala om sex, samtidigt som det också ökar vår vilja att prata om det, vilket gör att det känns viktigt att utöver att se på hur döden framställs i romanen, även se vilken plats sexualiteten har i de vampyrromaner jag har valt för min studie.

3. Metod och material

3.1 Textanalys av två vampyrromaner – samhällsskildring och tolkning

De teoretiska utgångspunkterna jag redovisat i det tidigare kapitlet ska jag använda mig av i en kvalitativ textanalys av två vampyrromaner och syftet är att studera hur död och sexualitet framställs och på så sätt förklara vampyrens popularitet idag. För att genomföra min undersökning kommer jag genom närläsning av romanerna leta efter textställen där dessa ämnen tas upp och studera dessa utifrån den samhällskontext romanerna är en del av. Detta innebär att undersökningen kan anses vara litteratursociologisk, då jag studerar hur samhällsfenomen visas i de litterära verk jag valt för min studie. Litteratursociologi är också benämningen på studiet av litteraturens plats i samhället, men i denna uppsats kommer den förra beskrivningen vara aktuell, då jag studerar texten och hur död och sexualitet aktualiseras

i romanerna. På Nationalencyklopedins hemsida benämns inte litteratursociologi som en metod ”utan [som] en samlingsbeteckning för vetenskapliga strävanden att med växlande metoder studera litteraturens betydelse i samhället.”³² Detta innebär att det är en stor bredd på vad för studier som kan benämnas under litteratursociologi och i mitt fall är det alltså hur valda samhällsfenomen visas i *Interview with the Vampire* och *Dead Until Dark*, utifrån teorier jag presenterat i föregående kapitel.

Eftersom jag genomför en närläsning innebär det att tolkningen av texten är central och det är utifrån den jag gör mina slutsatser. Därför känns det aktuellt att tala om den hermeneutiska aspekten av mitt arbete där tolkningen är central för studien, vilket är ett vanligt tillvägagångssätt inom litteraturvetenskap, för att skapa förståelse för innebörden av en text. Jag är medveten om att min tolkning av texten är färgad av min egen bakgrund och det känns viktigt att påpeka att jag med min analys inte är ute efter att hitta en absolut sanning. Problemet med sökandet efter en sanning inom humanvetenskaperna har bland annat problematiseras av den tyska filosofen Hans-Georg Gadamer, som i sin bok *Truth and Method* (2004), försöker förklara den mänskliga förståelsens natur. Han menar att vår historia och kultur formar oss och vårt medvetande och att vår tolkning innebär en sammansmältning av förståelsehorisonter, där människan söker efter en mening som förknippas med dennes förflutna.³³

3.2 Komparativ analys

Min analys av de båda romanerna kommer att vara komparativ, då jag jämför hur död och sexualitet framställs i de båda romanerna, i relation till det senmoderna samhället. Min ursprungliga idé var att endast analysera vampyrerna i romanerna, men det kom att bli problematiskt i min analys av *Dead Until Dark* där handlingen kretsar kring Sookie, som inte är vampyr. Med *Interview with the Vampire* visade sig situationen vara den motsatta, då man i en mycket liten utsträckning får se vampyrerna ur en människas perspektiv, utan istället ser vampyrerna ur vampyren Louis perspektiv. Min analys kommer att behandla hur vampyrmotivet tas upp i de båda romanerna, men undersökningen kommer även att inbegripa andra karaktärer i de fall det känns relevant för syftet med min uppsats. Romanerna är alltså ganska olika varandra både till form och handling, samtidigt som ämnesvalet för den här studien, död och sexualitet, framställs stundvis på mycket skilda sätt. Detta anser jag gör

³² litteratursociologi. <http://www.ne.se.ezproxy.ub.gu.se/lang/litteratursociologi>, Nationalencyklopedin. (Hämtad: 2014-03-08)

³³ Hans-Georg Gadamer, Weinsheimer, Joel. & Marshall, Donald G., *Truth and method [Elektronisk resurs]*, 2., rev. ed., (London: Continuum International Publishing Group, 2004), s. 299 fls.

analysen av dessa vampyrromaner mycket intressant, då jag vill sätta romanerna i relation till varandra, för att se hur vampyrromanen har utvecklats i förhållande till det moderna samhället. Denna skillnad kan också bidra till att bredda analysen av vampyren i populärkulturen, istället för om jag hade valt två snarlika romaner.

Båda romanerna har fått stor genomslagskraft i populärkulturen och de är de första delarna i vardera serien, vilket gör att jag anser det lämpligt att analysera just dessa två romaner utifrån syftet med uppsatsen. Hade jag valt ett verk med en snävare läsarkrets är det troligt att undersökningen inte hade fått lika stor relevans, då de inte hade kunnat anses representera en tillräckligt stor del av populärkulturen. Jag har också valt att analysera romanerna på originalspråket engelska, för att undvika att min analys skulle påverkas av en översättning.

3.2 Anne Rices Interview with the Vampire

Interview with the Vampire av Anne Rice, som är den första i hennes romanserie *The Vampire Chronicles*, har kommit att bli en av de mest inflytelserika vampyrberättelserna efter *Dracula*. Berättelsen utspelar sig i New Orleans, USA, där vampyren Louis intervjuas av en ung reporter om sitt liv, från dess innan han blev vampyr år 1791, till idag. Det börjar med att han talar om att han var ägare till ett plantage söder om New Orleans och hur hans vilja att leva upphörde efter att hans bror dött, vilket han tog på sig skulden för. I denna mörka tid i hans liv kommer vampyren Lestat och förvandlar Louis till en vampyr och berättelsen följer dessa två på deras tillvaro tillsammans. Louis och Lestat är däremot väldigt olika till sin vampyrnatur och Lestat verkar njuta av att döda människor och dricka deras blod och Louis är hans motsats och hyser respekt för människolivet. Louis går långa perioder utan att dricka från en människa och håller sig till att döda djur och han ser med avsky på Lestats ickebefintliga respekt för människoliv. Han funderar över om han kan lämna Lestat som han misstänker sitter på hemligheter om vampyrens natur och meningen med deras existens.

För att inte Louis ska lämna honom förvandlar Lestat en liten flicka till vampyr och han kallar henne för Claudia. Dessa tre lever tillsammans ett tag ända tills Claudia bestämmer sig för att döda Lestat. När de tror att han är död beger de sig till centrala Europa där de hoppas få svar på sina frågor om sin existens, men de vampyrerna de hittar där är inte lika utvecklade som de själva och de reser vidare till Paris. Där träffar de en grupp vampyrer på Théâtre des Vampires och ledaren av denna grupp, Armand, visar intresse för Louis och verkar ha förmåga att besvara hans frågor. Claudia är rädd för att bli lämnad och kräver att Louis

förvandlar en kvinna som heter Madeleine till vampyr, vilket han också gör. Snart uppdagas det att Lestat har överlevt och vampyrerna i Paris bestämmer sig för att döda Claudia och Madeleine, som bränns ihjäl i solen. Louis ska bli inspärrad i en kista för all framtid, men Armand räddar honom. När Louis får reda på vad som hänt Claudia och Madeleine tänder han eld på vampyrernas kistor och de bränns ihjäl. Louis och Armand reser runt tillsammans i Europa ett tag innan Louis tröttnar på honom och bestämmer sig för att ta sig till New Orleans, där han senare blir intervjuad av pojkreportern.

3.3 Charlaine Harris Dead Until Dark

Dead Until Dark är den första romanen i *The Sookie Stackhouse Novels* och den bygger vidare på Anne Rices humana vampyr, men i *Dead Until Dark* lever vampyrerna öppet i samhället, sida vid sida med människorna, eftersom det nu finns syntetiskt blod de kan dricka. När boken utspelar sig har vampyrerna ganska nyligen blivit amerikanska medborgare och vissa av dem anstränger sig för att passa in. Sookie Stackhouse är en servitris som jobbar på baren Merlotte's i det lilla samhället Bon Temps i Louisiana. Hon önskar att en vampyr skulle komma till Bon Temps och en kväll går hennes dröm i uppfyllelse. I baren sitter en kväll vampyren Bill och hon kan inte läsa hans tankar. Att läsa andra människors tankar är en oförmåga hon haft sedan hon var liten och det skapar henne mycket problem. Efter att hon en kväll räddat Bill från några människor som är ute efter hans blod för att sälja som drog, kommer de för första gången i kontakt med varandra på "riktigt" och det leder till en relation mellan de två. Samtidigt är det en mördare i farten i Bon Temps. Flera unga kvinnor hittas strypta och utnyttjade och vampyrerna blir snabbt misstänkta. Även Sookies farmor blir mördad då hon råkade vara hemma då mördaren var efter Sookie. Sookie försöker, med hjälp av sin förmåga, ta reda på vem förövaren är och hon får hjälp av Bill som är rädd att hon ska åka illa ut. Romanen följer sedan hur Bill och Sookies relation utvecklas och de problem som uppstår dem emellan. Samtidigt är de ouppklarade morderna ständigt överhängande och hotet mot Sookie konstant. Hennes bror Jason blir misstänkt för att ha dödat de unga kvinnorna, då han haft sexuellt umgänge med flera av dem och har även gjort filmer. Men han är oskyldig till brotten. Upplösningen blir att de hittar den skyldige efter att han försökt döda Sookie och denna man var inte en vampyr, utan en människa som hatade dessa kvinnor eftersom de hade relationer med vampyrer.

Kapitel 4: Forskningsöversikt

4.1 Urval av forskning

Det har varit svårt att hitta forskning som behandlar mitt uppsatsämne på ett liknande sätt. Det är vanligt med studier av vampyrromanen ur ett genusperspektiv eller maktperspektiv, men detta är ingenting som är aktuellt i min uppsats. Jag har istället använt mig av olika teorier som på ett kompletterande sätt behandlar mitt ämne, för att göra en analys av död och sexualitet i vampyrromanen. Nedan kommer jag att gå igenom vilken forskning som varit aktuell inom mitt område och även förklara hur den hänger ihop med min studie.

4.2 Döden och dödlighet i den västerländska kulturen

Det finns många studier kring döden i vår kultur, hur döden hanteras och olika teorier om döden i vårt samhälle. En forskare som fick stort genomslag med en bok om döden och den moderna människan var Ernest Becker med *The Denial of Death* (1974). I denna bok återknyter han till Kierkegaard och Freud när han talar om människans rädsla inför döden och hur vi hanterar vår dödlighet. Han skriver om hur rädslan inför döden är en av de främsta krafterna som driver människan och hur människans önskan att utföra heroiska handlingar bottnar i just denna rädsla, som måste överkommas. Hans studie är intressant då den var en av de första som populariserade döden som ämne och har influerat många efter honom. En forskare som anammat Beckers tankar är den amerikanska forskaren Beth E. McDonald med sin studie *The Vampire as Numinous Experience* (2004) där hon analyserar vampyren som en andlig varelse. Där använder hon sig av Beckers tankar om kombinationen av ”Thanatos och Eros”³⁴ som är stävan mot döden, men samtidigt mot livet, för att studera vampyren Lestat i *The Vampire Chronicles*. Lestat kan anses representera den hjälte som vårt samhälle saknar, då det enligt Becker idag inte längre finns samma möjligheter för unga människor att utföra heroiska handlingar.

En annan forskare som studerat döden i vårt samhälle är Jean Baudrillard som i *Symbolic Exchange and Death* talar om hur vår oförmåga att hantera döden idag är en följd av det kapitalistiska samhällets framfart, där det symboliska inte har något värde och vårt symboliska utbyte med de döda uteblir. Baudrillard skriver om att detta kommer att få sina följder och en tanke som uppkommer är att döden intar vårt samhälle på andra vis.

³⁴ Beth E. McDonald *The Vampire as Numinous Experience: Spiritual journeys with the undead in British and American Literature*, (Jefferson: McFarland & Company, 2004), s. 131.

Baudrillards forskning är intressant för mitt arbete då han talar om att det kommer att innebära konsekvenser av vår icke-hantering av döden i det postmoderna samhället, däremot är hans arbete mycket politiskt och det är inte en inriktning som mitt arbete syftar till att ha.

Baudrillards teorier kring döden har däremot fått kritik och en forskare som gett ut en relativt ny studie om döden i vår kultur är Benjamin Noys med sin bok *The Culture of Death*. Hans studie behandlar en italiensk forskare som heter Giorgio Agamben och hans teorier om "Bare Life". Noys forskning skiljer sig ganska starkt från andra teoretiker inom ämnet då han riktar in sig just på personen som dödlig eller döende, inte på de kulturella associationerna kring döden. Detta innebär att hans forskning inte varit särskilt aktuell i mitt arbete, utöver kommunikationen med Baudrillards studier. En forskare som jag tidigare nämnt är Zygmunt Bauman vars tankar om vårt samhälle och vår rädsla för döden har varit aktuella för mitt arbete. Han talar om hur vår kultur på olika sätt möjliggjort det för oss att leva med vår dödlighet och skriver också en del om populärkulturens inverkan. Det var i Baumans teorier min tanke på uppsatsämne växte fram då han talar om "dödsrepetitioner" vi genomgår för att lättare hantera tanken på att vi kommer att dö och här blev det intressant att koppla till vampyrromanens popularitet.

4.3 Sexualitet och tabun

En forskare som många refererar till i studier kring död och sexualitet i populärkulturen är Geoffrey Gorer som redan 1955 gav ut sin essä *The Pornography of Death*, där han talar om hur tabun har förändrats från att främst innefatta det sexuella, till att gå över till ett dödstabu. Han talar om hur dessa två ämnen hänger samman och hur detta visar sig i populärkulturen. Teoretiker efter honom inom området är exempelvis fransmännen George Batailles och fransmannen Philippe Ariès, som båda skriver om död och sexualitet där Batailles är inriktad på samspelet mellan det sensuella och döden, medan Ariès skriver om dödshanteringens utveckling genom tiderna och skiftandet av tabut i de västerländska kulturerna. Ariès historiebeteckning och förklaring av dödshantering har varit till stor hjälp i mitt arbete, då det har hjälpt till att vidga min syn på dödshantering i vårt samhälle. En samtida forskare som studerar död och sexualitet i populärkulturen är den amerikanska forskaren Jacquelyn Foltyn, som i sin forskning behandlar hur liket har fått en större plats i populärkulturen och riktar in sig på döda kändisar och kriminalserier, där liket ofta exponeras som något erotiskt. Gemensamt får dessa forskare är att de studerar ämnen som ofta varit tabubelagda och just tabu är centralt i min uppsats. För att problematisera sexualiteten som tabubelagt ämne har

jag använt mig av Michel Foucaults teorier i hans *Sexualitetens historia del 1.*, som bidragit med en annan syn på sexualiteten i vårt samhälle.

4.4 Forskning om vampyrromanen

Mycket tidig forskning som gjorts om vampyrromanen har behandlat vampyren i folktron. En av de första som behandlade vampyren specifikt var Dudley Wright med sin studie *Vampires and vampirism* (1914), där bland annat kyrkans relation till vampyren tas upp. En senare forskare i ämnet är Montague Summers som haft stort inflytande på forskningen om vampyren i folktro, litteratur och populärkultur. En vampyrroman som det forskats mycket om är Bram Stokers *Dracula*, vilket inte är så konstigt då det är vår mest kända vampyrroman som influerat många efterföljande författare. Det har också studerats kring vampyrmytens uppkomst och kulturhistorikern Paul Barber skriver om detta ämne i sin bok *Vampires, burial and death* (1988). Det finns också forskning som behandlar vampyrmyten i relation till samhället och Nina Auerbach, som är en amerikansk litteraturvetare och feminist, har skrivit *Our vampires, Ourselves* (1995). Ett förhållandevis nytt svenskt tillskott inom vampyrforskningen är litteraturvetaren Anna Höglund med sin avhandling *Vampyrer* (2009), vilken har varit till mycket hjälp i mitt arbete, då hon bland annat tar upp vampyren i populärkulturen och sexualitetens roll i vår kultur.

Det här är bara ett litet urval av vad som skrivits om vampyrberättelsen tills idag och det finns mycket forskning inom detta område som sätter vampyrromanen i relation till samhället. Däremot har jag sett att det är vanligt inom vampyrforskningen med ett feministiskt eller genusperspektiv i studien. Anna Höglund anlägger exempelvis ett feministiskt maktperspektiv på vampyrberättelsen i hennes avhandling, men trots det har jag ändå kunnat hitta intressanta infallsvinklar på vampyren i hennes studie som jag bland annat kommer att återkoppla till i följande analys av *Interview with the Vampire* och *Dead Until Dark*.

Kapitel 5: Analys

5.1 Anne Rices *Interview with the vampire*

5.1.1 Död och existentiella bekymmer

När Louis träffar Lestat första gången och vampyren berättar för honom om sin existens som odödlig, ser Louis sin egen mänskliga värld genom en vampyrs ögon:

*I saw my life as I stood apart from it, the vanity, the self-serving, the constant fleeing from one petty annoyance after another, the lip service to God and the Virgin and a host of saints whose names filled my prayer books, none of them who made a difference in a narrow, materialistic, and selfish existence. I saw my real gods... the gods of most men. Food, drink, and security in conformity. Cinders.*³⁵

Denna insikt som Louis får när han står inför vampyren, kan på något sätt sägas representera den moderna människans problem, när hon ställs inför sin egen existentiella mening.

Zygmunt Bauman skriver om hur människans mening med livet började försvinna i och med religionens minskade betydelse i samhället och hur religionen inte kunde ge ett svar på människans behov av en mening med sitt liv³⁶ Den materialistiska och själviska existens och tveksamheten inför religionen som Louis pratar om, skulle kunna anses vara representativt för den moderna människan. Louis längtar, som de flesta andra människor, efter en mening med sitt liv och det är denna han finner när Lestat visar vad han kan bli och få uppleva som vampyr. Han beskriver hur inget annat val fanns för honom i det ögonblicket, än att bli en vampyr.³⁷

Bauman skriver i sin bok just om den insikt när man tänker på sin dödlighet hur exempelvis det mest storslagna mänskliga projekt kan kännas fåfängt, pompöst och absurt när faktum ändå kvarstår att vi alla någon gång kommer att dö.³⁸ Den insikt om den mänskliga existensen som Louis ger läsaren, är något som återkommer i flera avsnitt efter att Louis har blivit förvandlad till vampyr och gör att man som läsare ser på sin egen existens utifrån en vampyrs ögon, vilket kan ge oss en större insikt om oss själva.

Louis får som vampyr också intensivare intryck och ett förändrat känsloliv. När han ska lägga sig för första gången i sin kista tänker han på sin bror och visar då hur förändrat han ser på broderns död: "[F]or the first time in my life I feel nothing for you, nothing for your death;

³⁵ Anne Rice, *Interview with the vampire*, (New York: Ballantine, 1997[1976]), s. 14.

³⁶ Bauman, (1992) s. 118-119.

³⁷ Rice, s. 14-15.

³⁸ Bauman, (1992), s. 16.

and for the first time I feel everything for you, feel the sorrow of your loss as if I never before knew the feeling.”³⁹ Denna ambivalens i känslorna inför broderns död skulle kunna vara en följd av Louis förändrade perspektiv på människan. Eftersom han nu är vampyr är egentligen människorna ingenting annat än mat för honom, men Louis är inte som andra vampyrer. Han känner respekt inför människolivet och han är mycket mänskligare i sin varelse än Lestat. Samtidigt säger han sig känna sorgen av broderns bortgång så mycket starkare nu som vampyr. Om man tänker på hur Ariès förklarar hur sorgehanteringen förändrats, till att vi idag inte visar känslor på samma sätt vid någons bortgång som man gjorde förr, skulle dessa känslor som Louis säger sig känna vara en indikation på hur det, då han i sin nya existens som vampyr, inte längre finns samma sociala hinder för honom att visa sin sorg. Ariès skriver också om hur människan i början av 1700-talet reagerade starkare på döden hos andra, än vad man hade gjort tidigare. Under denna period blev minnet och förlusten av en nära person inspiration till kyrkogårdar, gravar och man började tala om döden på ett mer romantiskt sätt.⁴⁰ Detta exemplifieras mycket tydligt när Louis förklarar hur han inte bryr sig om ifall han själv skulle dö, utan säger att: ”[...]I had a most high regard for the life of others, and a horror of death most recently developed because of my brother.”⁴¹

Döden talas onekligen i *Interview with a Vampire* på ett slags romantiskt och dramatiskt sätt. Ett exempel på detta är när Louis teatralt berättar på ett ställe i boken om de kval han upplevde när den lilla flickan Claudia förvandlades till vampyr och varför det skulle vara bättre att leva som vampyr, än att dö som människa: ”She would have died! There would have been no mortal life for her. But what’s the difference? For all of us it’s a matter of years, dying! So what she saw more graphically than was what all men knew: that death will come inevitably unless one chooses... this!”⁴² Louis förklarar här hur han anser att livet som vampyr är en bättre lösning än att vara dödlig. Frågan som då uppkommer är om det verkligen är fallet hos de flesta som skulle läsa den här passagen i boken. Bauman i sin bok citerar Elias Canetti som ställt den retoriska frågan: ”Hur många kommer att finna det värt att leva om vi inte behöver dö?”⁴³ Denna fråga är ju egentligen ganska absurd då odödlighet inte är ett val för människan mer än de minnen och efterlämningar vi lämnar efter oss, vilka är de enda sätt vi kan bli ”odödliga” i någon bemärkelse. Men i vampyrromanen är denna fråga central och det odödliga liv som vampyren lever kan kännas lockande, men samtidigt fasansfullt. De bekymmer Louis upplever i romanen i förhållande till sin odödlighet, kan ofta relateras till

³⁹ Rice, s. 35.

⁴⁰ Ariès, s. 54.

⁴¹ Rice, s. 16.

⁴² Ibid., s. 116.

⁴³ Bauman, (1992), s. 16.

den frågan att om man inte kommer att dö, varför skulle det då vara värt att leva. Vampyrerna i *Interview with the Vampire* ifrågasätter mycket av de frågor som vi själva ställer oss och Beth E. McDonald skriver i *The Vampire as Numinous Experience* om hur Anne Rice förklarar att vampyrerna i hennes romaner är som oss och representerar det mänskliga tillståndet.⁴⁴ De är *outsiders* och ser på vår värld utifrån deras perspektiv och McDonald skriver att de talar till oss, därför att de ”suffer the same feelings of ambiguity that we do in terms of these issues”.⁴⁵

Man kan alltså se hur *Interview with the Vampire* är en roman som konkretiserar den moderna människans bekymmer och tankar om sin existens. I sökandet efter svar på alla de frågor som ställs, vilket i romanen driver Louis och Claudia till Europa för att leta på svar om dem själva, agerar de mycket så som den moderna människan också gör, för att hitta en mening med sin existens. Vampyrerna i *Interview with the Vampire* skiljer sig mycket från tidigare gestaltningar då de inte beskrivs som monster och inte heller är känsliga för religiösa symboler som krucifix. De kan också vistas i kyrkor utan problem, vilket vid ett tillfälle i romanen gör Louis upprörd. När Louis går in i en kyrka hoppades han på att det skulle hända något, eftersom det skulle kunna vara ett bevis för att det existerar en högre makt. Louis som varit religiös i sitt mänskliga liv får, när han går in i kyrkan, ett uppvaknande. Han förstår att det är han själv som är det enda övernaturliga i kyrkan, att det inte finns någon Gud, och han känner en känsla av ensamhet, så stark, att han nästan blir galen.⁴⁶ Det blir tydligt här att *Interview with the Vampire* är en sekulär vampyrroman, där vampyren kan anses representera den moderna människans sökande efter en högre makt.

5.1.2 Den naturliga döden

Louis jämför den död han orsakar hos sina offer, med den naturliga död som Lestats pappa får gå igenom och hur han lider av att se honom döende och hur han inte kan återge i sin fullhet hur bilden av den döende mannen skakade honom och han förklarar: ”For when I bring death, it is swift and consciousless, leaving the victim as if in enchanted sleep. But this was the slow decay, the body refusing to surrender [...]”⁴⁷ På det sätt som Louis ser den artificiella döden är den alltså mindre hänsynslös än den naturliga död, som framställs som något mycket värre. Baudrillard hade troligtvis istället sagt att den våldsamma döden, som i det här fallet skulle vara en människa som faller offer för en vampyr, påverkar samhället i större grad och skapar

⁴⁴ McDonald, s. 133.

⁴⁵ McDonald, s. 134.

⁴⁶ Rice, s. 144.

⁴⁷ Ibid., s. 55.

ett större känslomässigt engagemang hos gruppen. I *Symbolic Exchange and Death* skriver Baudrillard så här: “[...] it matters little whether death is accidental, criminal or catastrophic: from the moment it escapes 'natural' reason, and becomes a challenge to nature, it once again becomes the business of the group, demanding a collective and symbolic response: in a word, it arouses the passion for the artificial, which is at the same time sacrificial passion.”⁴⁸ Det är alltså detta som sker, när en människas död orsakas av något onaturligt i det moderna samhället. En naturlig död är banal eftersom den inte engagerar gruppen, medan en onaturlig död, precis som den Louis människooffer utsätts för, skapar en passion hos gruppen, som enligt Baudrillard är ett substitut för det obefintliga symboliska utbytet med de döda i det senmoderna samhället.

5.1.3 Sexuella undertoner och kärlekens betydelse

Död och sexualitet är som tidigare förklarat något som ofta ansetts vara tätt sammanflätat och i vampyrromanen är detta två teman som i allra högsta grad är aktuella. I *Interview with the Vampire* kan man se hur själva transformeringen av en människa till vampyr, kan anses vara en sexuell handling. När Lestat förvandlar Louis till vampyr känner han hur Lestats läppar lätt berör hans nacke och jämför den känslan med något sensuellt: ”I remember that the movement of his lips raised the hair all over my body, sent a shock of sensation through my body that was not unlike the pleasure of passion...”⁴⁹ För att förvandlingen ska fullföljas måste han sedan suga åt sig blod från Lestat, som han gör från ett vampyrbett på hans handled. Så som Louis beskriver denna händelse ger det också sexuella associationer, särskilt om man ser sekvensen ur ett freudianskt perspektiv: “[...] experiencing for the first time since infancy the special pleasure of sucking nourishment.”⁵⁰

Det är intressant att sätta övergången till vampyr, som Louis upplever, i förhållande till hur döden och sexualakten beskrivs av Ariès: ”Like the sexual act, death was henceforth increasingly thought of as a transgression which tears man from his daily life, from rational society, from his monotonous work, in order to make him undergo a paroxysm, plunging him into an irrational, violent and beautiful world. Like the sexual act death for the Marquis de Sade is a break, a rupture.”⁵¹ Denna beskrivning av döden känns mycket lik den övergång som Louis gör när han blir vampyr, då han först befinner sig på dödens brant och förlorar stora mängder blod för att sedan när han börjar förvandlingen, upptäcker alla de nya känslor och

⁴⁸ Baudrillard, s. 165.

⁴⁹ Rice, s. 19.

⁵⁰ Ibid., s. 20.

⁵¹ Ariès, s. 57.

intryck han får, som är mycket intensiva. Han beskriver i detta skede att han: “[...]was dying as a human, yet completely alive as a vampire[...].”⁵² Detta visar att förvandlingen handlade om någon form av död och att han blev pånyttfödd som vampyr och döden och det sexuella samspelar i vampyrförvandlingen på ett tydligt sätt, eftersom den innefattar flera olika associationer av dessa ämnen.

Något som är karaktäristiskt för många av de vampyrberättelser som läses idag, är att det romantiska temat är starkt framträdande. Anna Höglund skriver i sin avhandling *Vampyrer* om hur vampyrmannen har förändrats, från att i tidigare representationer ha varit en ”[...]häningslös kvinnotjusare med, med smak för våldsam perverterad sex, till asketisk romantiker som törstar efter intimitet och den sanna, äkta kärleken.”⁵³ Louis söker i *Interview with the Vampire* efter någon att dela sin odödlighet med och hittar denna vampyr i Claudia. Den kärlek de har till varandra har inte någon sexuell aspekt, utan de dras till varandra för att de ställer samma frågor och känner en samhörighet på ett djupare plan. Vampyrerna i *Interview with the Vampire* tycks genomgående vara ute efter en djupare samhörighet och vill ha någon att dela sitt odödliga liv med. Denna förändring mot tidigare, skulle man kunna se i förhållande till hur kärleken har fått en förändrad plats i romanerna, i det moderna samhället. Bauman citerar Otto Rank i *Döden och odödligheten i det moderna samhället* där han skriver att ”den moderna människans beroende av ’kärlekspartnern [är] resultatet av en förlust av andliga ideologier.”⁵⁴ Den avsaknad av en högre makt och en mening med livet som Louis och Claudia verkar känna, skulle kunna vara anledningen till att vampyrerna i Anne Rices roman söker efter en partner att dela sin odödlighet med. Den kärlek som Louis känner inför Claudia och den viktiga plats hon har i hans liv, visas i hur han beskriver sina känslor till henne: ”I loved her so completely: she was so much the companion of my every waking hour, the only companion that I had, other than death.”⁵⁵ Det är senare när han träffar vampyren Armand, som deras relation ställs på prov. Likt hur den moderna människan vill träffa sin själsfrände och lägger mycket stor vikt vid det, visar vampyren Louis liknande drag, då Armand verkar ha svar på frågor om vampyrernas existens, som Louis mest av allt strävar efter. Claudia i sin tur vill då ha en ny partner i docktillverkaren Madeleine och kräver av Louis att han förvandlar henne till en vampyr. Vill man se sökandet efter den äkta kärleken som representativ för moderniteten där avsaknaden av religionen gör att människan söker efter ett substitut för sin kärlek till Gud, visas detta mycket tydligt i vampyrromanen.

⁵² Rice, s. 22.

⁵³ Höglund, s. 333.

⁵⁴ Bauman, (1992), s. 42.

⁵⁵ Rice, s. 105.

5.1.4 Tabun

I och med skräckfilmernas ökade popularitet på 60- och 70-talet, finns det forskare som vill ge detta som förklaring varför vampyrromanen fick ett stort uppsving vid den tiden.⁵⁶

Sexualitet och döden har som tidigare sagt varit tabubelagda i perioder och Foltyn beskriver hur dessa i dagens populärkultur har blandats: “death is the new sex and never more so than now, when death has not merely supplanted sex as a cultural taboo, as Gorer wrote, but merged with it.”⁵⁷ Vampyrromanen är ett typexempel på hur man kan se dessa två ämnen har blandats. I *Interview with the Vampire* görs detta tydligt enligt tidigare exempel i min analys och dessutom skulle man kunna se på flera andra sätt, som sexuella tabun tas upp.

Foucault skriver i *Sexualitetens historia* om hur olika sexuella ”perversiteter” genom historien gradvis kom att förbjudas och därmed beläggas med ett tabu och detta kan enligt Foucault förklaras genom den stränga kontroll makten har över fortplantningen, som bör ske inom äktenskapet.⁵⁸ Människan har blivit inlärd att prata om sina sexuella avvikelser eller bekymmer, för exempelvis en läkare eller präst, för att makten ska kunna diagnostisera och motverka dessa beteenden. *Interview with the Vampire* är upplagd som en bikt där Louis bekänner hela sitt liv för den unge reportern, då han berättar om alla synder han har begått och mycket som Louis berättar, kan anses vara tabubelagt. För det första är hela hans vampyrexistens tabu, då han lever som en odödlig varelse, som dödar människor för att överleva och även om det inte förkommer sexuella praktiker i dess mest vanliga mening, berättar han ändå om sin kärlek till en liten flicka och hans relation till Armand, som skulle kunna anses vara homoerotisk. Vampyrerna lever utanför människornas samhälle och den makt som praktiseras där, vilket gör att det inte kan dömas. Däremot är vampyrernas liv ett stort tabu för läsaren, eftersom deras praktiker inte bidrar till samhället på något positivt sätt, genom exempelvis fortplantning, utan de sprider död och lever efter sina egna regler. Vi människor har alltid lockats av att läsa om det ”förbjudna” eftersom vi vill ha bekännelser kring sexualitet och Louis berättelse i *Interview with the Vampire*, tenderar att blir intressant och tilldragande för läsaren.

⁵⁶ Höglund, s. 298.

⁵⁷ Foltyn, s. 165.

⁵⁸ Foucault, s. 58.

5.2 *Charlaine Harris Dead Until Dark*

5.2.1 Den nya tidens vampyr och romantik

Under tiden från att *Interview with the Vampire* gavs ut, till dess att Charlaine Harris skrev sin första vampyrroman i *The Sookie Stackhouse Novels*, hade det hänt en hel del i vampyrigenren. Anne Rices romanserie var redan kultförklarad och hennes gestaltning av vampyren har efterföljande författare i vampyrigenren haft att förhålla sig till. I *Interview with the Vampire* fick man se samhället ur vampyren Louis perspektiv, men i *Dead Until Dark* är det Sookie Stackhouse som berättar om sina upplevelser av vampyrerna. Sookies dröm är att vampyrerna en dag ska komma till samhället Bon Temps i Louisiana och i början av romanen märks det tydligt att *The Vampire Chronicles* haft en inverkan, då hon tycker att de rimligtvis borde komma dit, eftersom Bon Temps ligger så nära New Orleans. I *Dead Until Dark* är vampyrernas existens känd och människorna i romanen har koll på vissa av vampyrernas egenskaper. Ett exempel är när Sookie, efter en misshandel, blir räddad av vampyren Bill, som säger att hon kommer att dö om hon inte gör som han säger, Sookie svarar då att hon inte vill bli en vampyr.⁵⁹ Precis som i *Interview with the Vampire* är det inte självklart att man väljer odödligheten framför sitt mänskliga liv, då vissheten om att vi en gång ska dö, kan vara orsaken som gör det värt att leva.

Eftersom vampyrerna nyss gått ut i det offentliga och är lagliga medborgare leder det till många frågor om hur relationen mellan människor och vampyrer ska se ut. Hur mänskliga är egentligen vampyrerna och går det att lita på att de inte dödar människor? Bill informerar Sookie tidigt att hon inte borde lita på honom bara för att hon hjälpt honom en gång: "Are you assuming that since you came to my rescue that you are safe, that I harbor an ounce of sentimental feeling after all these years? Vampires often turns on those who trust them. We don't have human values you know."⁶⁰ Detta verkar han säga för att Sookie inte ska ta honom för en mänsklig varelse, men Sookie svarar snabbt att: "A lot of humans turn on those who trust them."⁶¹ Så även om vampyrerna har förmågan att utföra grymma handlingar och brott, så är det också ett mänskligt drag. Vampyrerna är inte värre än människorna.

I *Dead Until Dark* är konflikten mellan vampyrernas existens och kristendomen påtaglig. När vampyren i romanen träder in i människornas vardag så möjliggör det för dem att reflektera över sin egen existens, vilket skapar en osäkerhet. Vad säger Gud om vampyrerna? Är de onda eller goda? Sookie frågar Bill om han inte känner sig mänsklig alls

⁵⁹ Charlaine Harris, *Dead Until Dark (TV-Tie in)* (New York: Ace Books, [2001], 2008), s. 31.

⁶⁰ *Ibid.*, s. 12.

⁶¹ *Ibid.*, s. 12.

och han svarar att han inte har gjort det på länge och Sookie frågar honom då: "Do you really believe the you've lost your soul?"⁶² Eftersom det är vad den katolska kyrkan predikade om vampyrerna. Han svarar att han inte kan veta det på något sätt, men att han inte tror det. När Sookie senare i romanen diskuterar med en polis huruvida det är lämpligt att beblanda sig med vampyrer, svarar han så här: "I'm not for this vampire stuff. I think it's taking a chink out of a wall we should keep built up, a wall between us and the so-called virus-infected. I think God intended that wall to be there, and I for one will hold my section."⁶³ Denna karaktärs uttalande visar på den problematik som uppstår, när något oförklarligt träder in i den kristna världsbilden. Om Gud skapade människan att vara den främst stående varelsen på jorden, vad är då vampyrens plats? Den avsky som karaktärerna visar i romanen skulle kunna kopplas till rädslan för döden. De döda kommer tillbaka till samhället och människan gör motstånd, samtidigt som vampyrerna kan anses vara ett dödligt hot, då de är övermänskliga.

Samtidigt är det inte helt klart för människorna vad som är orsaken till vampyrernas "tillstånd". Den allmänna uppfattningen är att vampyrerna har smittats av ett virus, som gör de odödliga och allergiska mot vitlök, silver och solljus. Eftersom det alltid är eftersträvansvärt att hitta en logisk förklaring till övernaturliga fenomen, är det inte så konstigt att det just är detta som är inställningen till vampyrismen i romanen. Sent i romanen drar Sookie slutsatsen att vampyrerna är övernaturliga och dessutom döda. Hennes chef Sam beklagar hennes upptäckt och säger: "I'm really sorry Sookie. But Bill just doesn't just have a virus. He's really, really dead."⁶⁴ Detta uppvaknande ger Sookie en chock till en början när hon förstår att hennes pojkvän, som hon haft sex med, egentligen är död och hon blir illamående. Hon bestämmer sig däremot snart för att acceptera Bills påtagliga skavank och älskar honom ändå.

Den kärlek som Sookie och Bill känner för varandra är också av den sorten att den grundas både i deras kroppar och i deras intellekt och Höglund skriver i sin avhandling om hur deras kärlek skiljer sig från de övriga karaktärerna i romanen, då "de bygger sin relation på ömsesidigt förtroende och respekt."⁶⁵ Bill är mycket beskyddande och viljan att vara till för någon annan, kan förklaras genom att vi måste hitta andra vägar att känna att det finns en mening med vår existens, när den religiösa delen av våra liv, inte längre är lika central. Bauman förklarar denna aspekt av moderniteten och skriver att "[d]et är enbart detta slags "vara för andra" som står mellan mig och den tillfälliga existensens absoluta tomhet."⁶⁶

⁶² Ibid., s. 53.

⁶³ Ibid., s. 265.

⁶⁴ Ibid., s. 252.

⁶⁵ Höglund, s. 365.

⁶⁶ Bauman, (1992), s. 56.

Vampyren i *Dead Until Dark* kan, precis som Louis i *Interview with the Vampire*, anses representera människans strävan efter sökandet efter en mening med våra liv, särskilt i en tid då utseende och makt betyder allt, samtidigt som religionen inte längre har ett lika starkt fäste hos den senmoderna människan. Både Bill och Louis vill ha något äkta i sina liv och i deras fall ersätter kärleken detta tomrum, som Bauman förklarar har ersatt religionen i moderniteten⁶⁷, samtidigt som de är till för någon annan och då känner ett existensberättigande.

5.2.2 Den våldsamma döden och sorgehantering

I romanen förekommer flera mord av våldsam sort och offren består av kvinnor som haft sexuella relationer med vampyrer och som strypts till döds och därefter våldtagits. Man kan påstå att det är den våldsamma döden som är starkt framträdande i *Dead Until Dark*, något som Baudrillard skulle se som kännetecknande för vår tidsålder, då den naturliga döden inte tillerkänns samma betydelse som innan moderniteten. Den våldsamma döden tilltalar istället de större massorna och engagerar hela samhällen i kollektiv sorg och passion.⁶⁸ Den naturliga döden är något som istället gör oss skräckslagna, då det inte finns någon konkret orsak till den och innehåller inget underhållningsvärde i ett samhälle, där vi försöker undvika döden och helst inte talar om den. Denna ambivalens kring döden blir tydlig i *Dead Until Dark*, där den våldsamma döden är starkt närvarande, samtidigt som den naturliga döden inte existerar.

Den naturliga döden är alltså starkt frånvarande i *Dead Until Dark* och till och med Sookies farmor Adele hittas brutalt mördad, som ett nummer i alla de dödsfall, som sker i romanen (däremot utan att ha blivit sexuellt utnyttjad). I kapitlen efter Adeles död får man följa Sookies sorgehantering, där hon försöker göra sig av med sin farmors ägodelar så fort som möjligt och hon reflekterar över sitt eget handlande och hantering av sin farmors död: "I probably threw away more than I should have, but it made me feel efficient and strong to be doing this, [...]"⁶⁹ Ariès tankar kring att sorg står i vägen för den moderna människans lycka och ska undvikas till varje pris, aktualiseras i denna textsekvens. Han skriver om att förbudet av tala om döden som uppkom under moderniteten, visade sig tydligt och "the need for happiness – the moral duty and the social obligation to contribute to the collective happiness by avoiding any cause for sadness or boredom, by appearing to be always happy, even in the depths of despair."⁷⁰ Det är precis detta som visar sig i Sookies hantering av en död i familjen

⁶⁷ Ibid., s. 42.

⁶⁸ Baudrillard, s. 164.

⁶⁹ Harris, s. 139.

⁷⁰ Ariès, s. 93-94.

och hon vill gå vidare med sitt liv så snabbt som möjligt, trots att sorgprocessen tar längre tid.

Även om Sookie låter anordna en traditionell begravning och har en ceremoni hemma som är brukligt i U.S.A, är det ändå en fråga om hur hanteringen av döden sker, eller snarare inte sker, i det västerländska samhället. Ariès skriver om hur amerikanska begravningssceremonier har blivit en slags uppvisning för andra av hur man sköter en död i familjen och som vilken annan konsumentvara som helst.⁷¹ Ändå sker en förnekelse av döden och under de vakor man har ses inte personen som helt bortgången, utan en kropp som har konserverats och sminkats för att se ut som personen gjorde i livet. Baudrillard påstår att vi tvättar bort döden från våra liv genom denna hantering av liket⁷² och oförmågan för människan i det senmoderna samhället att inte tillåta sig att hantera döden på ett ceremoniellt sätt, som skedde innan kapitalismens intåg, anser Baudrillard gör att döden riskerar att komma tillbaka till samhället på andra sätt. I *Dead Until Dark* och annan vampyrlitteratur kan man se vampyrerna som en gestalt som kommit tillbaka från de döda och praktiskt taget invaderar vårt samhälle, samtidigt som de ser unga och fräscha ut.

En annan aspekt av vampyrens framgång i populärromanen kan diskuteras i förhållande till Baumans tankar kring hur människan, enligt honom, genomgår dagliga repetitioner för att förbereda oss på att hantera vår egen död och han skriver i *Flytande Rädsla* att:

”Banaliseringen för in engångserfarenheten av döden, som till sin natur är ouppnåelig för de levande, i de dödligas dagliga rutin, och förvandlar deras liv till ständiga dödsrepetitioner; förhoppningen är att de därigenom ska bli förtrogna med erfarenheten av <slutgiltighet> och få en lindring i den fasa som sipprar ut ur den <absoluta annanheten> - dödens totala, absoluta okändhet.”⁷³ Detta påstående gör att man kan anse att människan lockas av vampyrlitteratur och annan skräcklitteratur, eftersom väldigt få idag i västerländerna, upplever döden på ett verkligt sätt. Detta skulle kunna exemplifieras av människorna i *Dead Until Dark* som har sexuella relationer med vampyrer, sk. ”Fang-bangers”. När Sookie och Bill besöker vampyrbaren Fangtasia för att försöka få ut information om två kvinnor som nyligen hittats mördade i Bon Temps, visar Sookie en vampyrbartender, bilder på de båda kvinnorna och vampyren säger då: ”That one.[...] She wanted to die.” Sookie frågar hur han visste det och han svarar: ”Everyone who comes here does to one extent or another.’ He said that so matter-of-factly I could tell he took that for granted. [Sookies berättarröst, min amn.] ’That is what

⁷¹ Ariès, s. 101.

⁷² Baudrillard, s. 180.

⁷³ Bauman, (2006), s. 52.

we are. Death.”⁷⁴ Han påstår alltså att vampyrerna är döden och därför söker sig människor till Fangtasia, för att de har en önskan att dö. Vampyrernas sexuella dragningskraft är också mycket stark och det är detta som gör att fang-bangers lockas till dem. Om man tänker på Baumans resonemang kring människans dödsrepetitioner för att göra sin egen slutgiltiga död mindre skrämmande, kan man se dessa människors beteende i *Dead Until Dark*, som försök att närma sig döden, för att lättare acceptera sin egen dödlighet.

5.2.3 Död, sexualitet och det förbjudna

Två teman som är starkt sammankopplade i *Dead Until Dark* är död och sexualitet. Strax efter att Sookie rensat ut sin farmors ägodelar, kommer Bill hem till henne. Hon känner sig ledsen och Bill kammar hennes hår, medan han berättar om sin döda familj. Sookie vill visa empati men Bill avbryter henne och får henne på andra tankar. Det uppstår stark attraktion mellan de båda och de har sex i hennes farmors gamla sovrum, där Sookie förlorar sin oskuld. I detta kapitel blir det tydligt hur sex och döden blandas då Sookies farmor precis har dött, Bill pratar om sina döda släktingar, han själv är en levande död men ändå beskrivs efter det en målade sexscen där Bill också suger blod från Sookie. Som jag tidigare nämnt skriver Foltyn i *Dead Famous and Dead Sexy* om hur sex och död är sammankopplat i populärkulturen⁷⁵ och detta kan också vara en av förklaringarna till varför vampyren och då särskilt den version som gestaltas i *Dead Until Dark*, fått en så stor genomslagskraft.

Den rädsla vi känner kring döden idag då vi skjuter bort döden från våra vardagliga liv, har lett till att döden istället blivit en fantasi där döden är vacker och sexig. Bills utseende kommer alltid att vara vackert och han kommer alltid vara en starkt sexuell varelse. Vampyren i *Dead Until Dark* fångar våra egna drömmar om att vara evigt unga, se vackra ut och inte kunna drabbas av någon sjukdom. Anna Höglund beskriver den narcissistiska individen som vuxit fram i en värld av varor och konsumtion med drag som exempelvis ”besatt[het] av fantasier om allsmäktighet och evig ungdom” och ”kroniskt otillfredställd med sin hälsa, rädd för åldrandet och döden” och skriver att det inte är konstigt att ”vampyren blivit en ikon i konsumtionskulturens tidsålder”.⁷⁶ Foltyn skriver att ”In a world in which physical attractiveness is held in high esteem and viewed as a product to be sold in personal and professional forums, how we look in death is also increasingly important.”⁷⁷ Den sexuella dragningskraft som dessa vampyrer besitter, deras skicklighet som älskare och deras vackra

⁷⁴ Harris, s. 103.

⁷⁵ Foltyn, s. 165.

⁷⁶ Höglund, s. 366-367.

⁷⁷ Foltyn, s. 154.

utseende, i kombination med att de faktiskt är levande döda, kan vara det som gör vampyren tilldragande för den senmoderna människan.

En anledning till att *Dead Until Dark* har fått en sådan uppmärksamhet, kan vara att det ämne som genomsyrar romanen i stor grad, är sexualiteten. Karaktärerna i *Dead Until Dark* talar om sex, tänker på det och det verkar uppta en stor del av deras tid. Foucault förklarar i *Sexualitetens historia* om hur människan upplever en njutning av att tala om sin sexualitet och samtidigt hur vi också vill höra och läsa om den.⁷⁸ Vampyrernas dragningskraft är av sexuell karaktär och deras blod har förmågan att låta människan som dricker det, att känna sig attraktiv och mer sexuell. Snart efter att Sookie träffat Bill börjar hon fundera kring ifall och hur vampyrer har sex, hon tänker också på sin egen oskuld och avsaknaden av ett sexuellt aktivt liv. Efter att Sookie haft sex med Bill första gången, frågar henne kollega Arlene henne om vampyrerna är lika bra i sängen som folk säger och Sookie bekräftar det. Sookie som har förmågan att läsa människors tankar, hör ständigt på mäns tankar om sex och det är därför hon inte kunnat dejta någon innan Bill, vars tankar hon inte kan höra. När Bill frågar henne, efter att de inte setts på ett tag, om vad hon saknat mest med honom, svarar hon att det är hans tystnad och i andra hand natten de spenderade tillsammans. Sookie har ett mycket starkt förtroende för Bill och bekänner flera privata saker för honom. Hon berättar om när hon var liten och hur hennes farmors bror utsatte henne för sexuella övergrepp och att få trodde på hennes historia. Bekännelsen är enligt Foucault något som än idag styr talet om sexualiteten⁷⁹ och vi vill tala om våra upplevelser av sexualiteten. I *Dead Until Dark* tar talet om sexualiteten en stor plats genom beskrivningar av sexualakter, frågor om sexuella beteenden hos karaktärerna och dömande av dem som inte har ett önskvärt sexuellt beteende. Här kan man också tala om det tabu som vampyren besitter, han är både död och en sexuell varelse, det är här fördömandet mot de människor som har sexuella förbindelser med vampyrerna kommer in i bilden och som i *Dead Until Dark*, är anledningen till att flera kvinnor i romanen mördas. Man kan också se vampyren som en hotbild mot mannens sexualitet, som blir överglänst av vampyren som besitter en högre sexuell dragningskraft och samtidigt en rädsla för den andre som i det här fallet är vampyren.

⁷⁸ Foucault, s. 88.

⁷⁹ Ibid., s. 80.

6. Avslutning

6.1 Slutdiskussion

I en analys av vampyrromanerna *Interview with the Vampire* och *Dead Until Dark*, kan man se hur vampyren återspeglar människans situation i ett allt mer individualiserat samhälle. I *Interview with the Vampire* ställer vampyrerna i stor grad samma frågor som människorna har gjort genom tiderna, om vad som är meningen med deras existens och det är detta sökande efter svar som driver handlingen i boken. Samtidigt kan man se hur detta sökande också leder till att man försöker hitta substitut till religionen, genom att knyta an till en person i ens närhet, som exempelvis Louis gör med Claudia. Den ambivalenta inställningen till religionen gör att man kan säga att *Interview with the Vampire* är en sekulär vampyrroman, där vampyrerna inte är känsliga för kristna symboler. För varför skulle de vara det när Gud inte tyck existera? Inte heller i *Dead Until Dark* är vampyrerna känsliga mot kristna föremål, utan istället annat som silver och vitlök. Däremot är kristendomens ställning tydligare i denna roman, eftersom man ser vampyrerna från Sookies och de andra människornas perspektiv och frågorna man ställer sig är ifall de är en del av Guds skapelse, eller om de är onda.

Både *Dead Until Dark* och *Interview with the Vampire* konkretiserar rådande tankar kring död och sexualitet. Man kan se hur dessa två ämnen blandas i dagens populärkultur och de här romanerna är inga undantag. I *Interview with the Vampire* är döden starkt närvarande och många människor runt om vampyrerna dör, som Louis bror och Lestats pappa och man får följa Louis hantering av broderns död. Dessutom dödar vampyrerna många av sina människooffer, så man skulle kunna säga att de drar med sig död var de än går. Kopplingen till sexualiteten blir också tydlig och själva omvandlingen från människa till vampyr kan liknas vid något sexuellt. Om sexualiteten är närvarande men ändå subtil i *Interview with the Vampire*, är sex något som tar upp stor plats i *Dead Until Dark*, där det talas om det, samtidigt som sexuella handlingar utförs. Dessutom är döden ständigt närvarande och fler dödsfall sker som har sexuella anknytningar.

När sexualitet och död är så närvarande i dessa vampyrromaner, som har nått en stor publik och fått en stor plats i populärkulturen, kan man undra ifall denna kombination är något av ett framgångskoncept. Genom tiderna har sexualitet och död ansetts vara paralleller och Gorer talar om att dessa ämnen delar samma fantasier, som gör oss nyfikna.⁸⁰ Det är ämnen som i perioder har belagts med tabu, döden mer än sexualiteten idag, och det förbjudna

⁸⁰ Gorer, s. 51.

är något som lockar i populärkulturen. Foucault menar att vi vill läsa om sexualitet och att det kommer från den kristna bekännelsen om att prata och lyssna på tal om sex.

Vampyrromanerna som analyserats i denna uppsats, visar på flera paralleller kring dessa två ämnen, vilket kan vara något som lockar läsaren att veta mer.

Vampyrerna innehar också många kvaliteter som eftersträvas av människan i senmoderniteten, som exempelvis attraktivitet, stark sexualitet, styrka, evig ungdom och ekonomisk rikedom. Dessa varelsers förmåga att leva för alltid, samtidigt som de ser unga ut, är något som kan anses göra vampyren till en symbol för vår kultur i det senmoderna samhället, samtidigt som vampyrerna kan tyckas representera den förnekelse inför vår egen dödlighet, vilken vi har så svårt för att hantera. Vampyren vill säga oss att det finns alternativ till döden och denna tanke lockar oss eftersom vi är livrädda för den. Alla de former av död som intar populärkulturen, som exempelvis vampyren, kan också anses ha fått ett så stort genomslag till följd av denna förnekelse av döden, som gör att vi måste bearbeta denna rädsla på något sätt, som då kan ske genom att läsa litteratur eller se filmer med skräcktema, där döden, enligt Gorer, blir en slags pornografi. Gorer förklarar på ett tydligt sätt vad han anser är lösningen är för att få bort döden och skräcktemat från populärkulturen:

Nevertheless, people have to come to terms with the basic facts of birth, copulation, and death, and somehow accept their implications; if social prudery prevents this being done in an open and dignified fashion, then it will be done surreptitiously. If we dislike the modern pornography of death, then we must give back to death-natural death its parade and publicity, re-admit grief and mourning. If we make death unmentionable in polite society- "not before the children"- we almost ensure the continuation of the "horror comic." No censorship has ever been really effective.⁸¹

Döden och sexualiteten i populärkulturen kan alltså anses vara en reaktion på vårt sätt att hantera vetskapen om vår dödlighet och eftersom sexualitet hänger samman med döden, kan man alltså se det som en förklaring till varför dessa teman är så populära. Detta i kombination med provokation och tabubeläggningen av dessa ämnen, gör vampyren till ett populärt motiv i vår kultur. Att utföra en textanalys utifrån teorier kring död och sexualitet i samhället, anser jag, visar på ett tydligt sätt hur dessa ämnen tematiseras i vampyrromanen och hur påtagligt döden intar vår populärkultur. Det hade varit intressant att i framtida forskning se en studie som behandlar vampyren i myt och folktro, för att undersöka vampyrens ställning i populärkulturen, då vampyren genomgått stora förändringar genom historien. Med min studie har målet varit att visa på hur död och sexualitet framställs i vampyrromanen och varför dessa

⁸¹ Gorer, s. 52.

teman kan anses ha fått en sådan stor plats i populärkulturen och vilken roll vampyren har i detta. Jag hoppas på att denna uppsats har bidragit till att med en liten bit vidga forskningsfältet om döden i populärkulturen och vampyrens funktion i det senmoderna samhället, samt att den inbjuder till framtida studier inom området.

7. Käll- och litteraturförteckning

7.1 Tryckta källor:

Ariès, Philippe, *Western attitudes toward death: from the Middle Ages to the present*, Marion Boyars, London, 1976.

Baudrillard, Jean, *Symbolic exchange and death*, Sage Publications, London, 1993[1976].

Bauman, Zygmunt, *Döden och odödligheten i det moderna samhället*, Daidalos, Göteborg, 1994[1992].

Bauman, Zygmunt, *Flytande rädsla*, Daidalos, Göteborg, 2007[2006].

Foucault, Michel, *Sexualitetens historia. Bd 1, Viljan att veta*, [Ny utg.], Daidalos, Göteborg, 2002[1976].

Glicksberg, Charles I., *Modern literature and the death of god.*, The Hague, 1966.

Harris, Charlaine, *Dead Until Dark (TV-Tie in)*, Ace Books, New York, 2008[2001].

Höglund, Anna, *Vampyrer: en kulturkritisk studie av den västerländska vampyrberättelsen från 1700-talet till 2000-talet*, Växjö University Press, Diss. Växjö : Växjö universitet, 2009, Växjö, 2009.

McDonald, Beth E., *The Vampire as Numinous Experience*, McFarland & Company, U.S.A., 2004.

Noys, Benjamin, *The culture of death*, Berg, Oxford, 2005.

Rice, Anne, *Interview with the vampire*, Ballantine, New York, 1997[1976].

Williamson, Milly, *The lure of the vampire: gender, fiction and fandom from Bram Stoker to Buffy*, Wallflower, London, 2005.

7.2 Otryckta källor:

7.2.1 E-bok:

Gadamer, Hans-Georg, Weinsheimer, Joel. & Marshall, Donald G., *Truth and method [Elektronisk resurs]*, 2., rev. ed., Continuum International Publishing Group, London, 2004.

7.2.2 Internetkällor:

Alderman, Tom. Vampires: Why here? Why now?. 2009-09-10. *Huffington Post* <http://www.huffingtonpost.com/tom-alderman/vampires---why-here-why-n_b_282099.html>. (Hämtad: 2014-03-05)

Durkin, Keith F., Death, Dying, Dead, Popular Culture. I Bryant, Clifton D., *Handbook of Death and Dying [Elektronisk resurs]*, 2007. <http://www.sagepub.com/upm-data/5234_Bryant__Death,_Dying,_Dead,_Popular_Culture.pdf>. (Hämtad: 2014-03-09)

Foltyn, Jacque Lynn, PhD (2008) Dead famous and dead sexy: Popular culture, forensics, and the rise of the corpse, *Mortality: Promoting the interdisciplinary study of death and dying*, 13:2, 153-173, DOI: <<http://dx.doi.org/10.1080/13576270801954468>>. (Hämtad: 2014-03-10)

Gorer, Geoffrey, *The Pornography of Death* In *Encounter*, October 1955, pp. 49-52. <<http://www.unz.org/Pub/Encounter-1955oct-00049>>. (Hämtad: 2014-03-10)

litteratursociologi, Nationalencyklopedin. <<http://www.ne.se.ezproxy.ub.gu.se/lang/litteratursociologi>>. (Hämtad 2014-03-08)

Lovecraft, H. P., *Supernatural Horror in Literature*, Ed. E.F. Bleiler. New York, NY: Dover, 1973, s. 11–106. <<http://www.hplovecraft.com/writings/texts/essays/shil.aspx>>. (Hämtad: 2014-03-12)

The Vampire Within Us, <<http://deathanddyingpolicy.wordpress.com/2010/09/16/the-vampire-within-us/>>. (Hämtad: 2014-03-09)

vampyrlitteratur, Nationalencyklopedin, <<http://www.ne.se.ezproxy.ub.gu.se/vampyrlitteratur>>. (Hämtad 2014-03-09)